

EAKAD

Kuus aastakümnet abielu

18. mail 1948. aastal oli imekaunis päikeseline kevadpäev, kui kaks noort inimest – 22aastane Helmi Ilves ja 23aastane Lembit Pöder – läksid käsikäes Türi linnavalitsusse, et sõlmida oma abielu. Pulmapäev oli tähtis eelkõige neile kahele, seepärast nad tunnistajaid ei vajanud.

Helmi oli pärit Poaka külast. Nende peres kasvas viis last ja Helmi oli neist vanim. 1944. aastal tuli ta Türi ja asus tööle raudtee keskjaama.

Lembit oli Türi poiss ja elas koos oma emaga. Noorusele vaatamata olid tal seljataga õpingud Paide tööstuskoolis ja mobilisatsioon Saksa sõjaväkke. Temagi oli töö raudteel – algul vaguni järelvaatajana, hiljem vedurijuhi abina.

Kuigi noored töötasid samas asutuses, olid nad esmakordselt kohtunud hoopis kultuurimajas – mõlemad armastasid väga tantsida ja nii nad peoõhtul tuttavaks saidki.

Elama asus noorpaar Lembitu korterisse Koidula tänaval. See oli väike ühetoaline korter, mida nad jagasid Lembitu emaga. Kuna häid lambaid mahub palju ühte lauta, said Helmi ja meheema omavahel hästi läbi. Ema elas poja perega koos kuni oma elu lõpuni. Kui noored 1957. aastal Uuele tänavale oma vastvalminud majja kolisid, leidis seal ruumi ka emale. Ämma ja minia vahel pahandusi ei olnud. Helmi Pöder rääkis, et tal oli meheemalt palju õppida, sest ämm oskas mitmesugust käsitööd – kudus ja ketras.

Pulmapidu tuli hiljem – siis, kui peres oli juba poeg Leo, keda taheti ristida. Laulatuspäevaks valiti jõulu esimene püha. Kirikust mindi pulmarongis Änarisse Kalmu tallu, kus Lembitu tädi juures peeti maha ka pulmapidu. Helmi Pöder meenutas, et laulatuspäev oli tema elu kõige kaunim päev. Ilm oli talvine ja ilus. Kirikust pulmamajja sõideti regedega – rongis oli seitse hobust, hobustel keldlad kaelas, ja tee viis läbi lumise Tolli metsa.

Helmi ja Lembitu perest on surnud kolm last ja neil omakorda on kokku kuus last – kolm poissi ja kolm tüdrukut. Vanemast pojast Leost sai ehitaja. Praegu elab ta Väätsal. Järeltulijaid on tal kaks – poeg ja

Lembit ja Helmi pöder tähistasid 18. mail juba 60. pulma-aastapäeva.

Siivi Kori

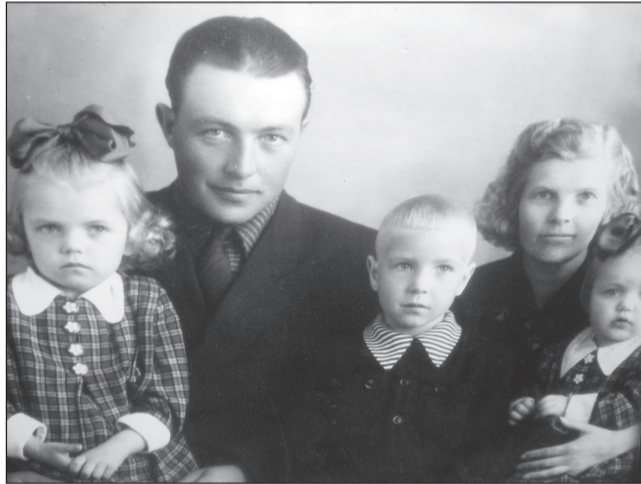
tütar. Tütar Merle elab Türi ja töötab raamatupoes. Tema perest on surnud kaks tütar, kellel omakorda kokku kolm last – üks poeg ja kaks tütar. Noorim tütar Ülle elab Tallinnas ja töötab Pelgulinna haiglas. Temal on kaks poega. Vanemate eeskujul on ka lastel tugevad ja toredad pered.

Pika kooselu saladuseks on Helmi ja Lembit Pödra arvetes rahulik meel ja soov üksteist mõista. Helmi sõnul on tema abikaasa eriti rahuliku loomuga. Ka Lembit on oma naisega väga rahul ja arvab talle omasel veidi pikaldasel moel, et kui Helmi talle poleks meeldinud, poleks ta temaga nii kaua koos elanud.

Helmi Pöder ütles, et ei tea Türi kedagi teist, kes nii kaua oleks koos elanud ja meenutas, et kord raudteelaste peol ühise tuttava värsket lahutusest rääkides avastas seltskond, et terve pika laua taga oli perekond Pöder ainuke paar, kes polnud lahutanud.

Helmi Pöder rääkis, et tema meheema oli see, kes noortele alati ütles, et olgu mis on ja tulgu elus ette, mis tuleb, aga üks teist peab alati mõistma. Kõige rohkem elutarkusi õpetas noortele Lembitu Pölsamaal elav onu, kes neil tihti külas käis. Veel enne surmaga ütles ta Helmile ja Lembitule, et need elaksid ikka tema sõnade järgi.

Tasasel ja rahulikul moel on mõõdunud perekond Pödra elu.

Perepilt aastast 1955. Vanemate süles istuvad lapsed Merle (vasakul), Leo ja Ülle.

Erakogu

Kui kitsarööpline raudtee lammutati, läks Lembit Pöder tööle Allikule Volta tehase Türi tsehi, kus töötas neli aastat. Seejärel, kuni pensionini, töötas ta Eesti põllumajandustehnika rajoonikoondises. Kui Lembit 1990. aastal pensionile jäi, oli tal selja taga viiskümmend tööaastat.

Helmi Pöder töötas raudteel kuni 1980nda aastani. „Merle sündis siis tütar. Mõtlesin, et kuidas mina tööl käin, kui tütar on sunnitud lapse pärast kodus olema,” selgitas ta. Seepärast jäi ta koju ja hakkas täiskohaga vanemaks – hoidis lapselapsi.

Pötrade pere ühiseks hobiks on reisimine. Nende nooruses viisid kaugemad sõidud vaid Venemaa avarustesse, kuid ekskursioonidel käidi ikka kogu perega koos. Kõige enam on nei-

meelde jäänud sõidud Sotši, Leningradi ja Moskvasse. Välismaal nad käinud ei ole. „Tol ajal ei saanud ja nüüd enam ei taha,” ütles Helmi Pöder, kellele meeldib nüüd reisida mööda Eestit. Tema arvates on Eestimaal palju ilusaid kohti, mis kõik väärivad üle vaatamist. Vanapaar kasutab nüüd sõiduvahendina peamiselt autot, roolis kas poeg või mõni teine noorem pereliige.

Helmile meeldib väga käsitööd teha, eriti kangastelgedel kududa. Ta käib aiandus- ja me-sindusseltsi käsitööringis, kuid kangasteljed on tal ka omal kodus. Lembit aga on kogu elu kogunud vanu münte. Helmi ja Lembit Pöder tõdevad, et nad polegi kogu oma pika ühiseelu jooksul kordagi tõsiselt tülitunud.

SIIVI KORI

Mälestusi Kolu külast IV

Kurvad mälestused on mul 1949. aasta märtsiküüditamisest. Isa oli mures venna pärast, kes elas Änari ja Pala küla vahel. Läksime vaatama, kas temaga on kõik korras. Tee peal tuli meile vastu auto küüditatavatega. Meie ei teadnud, et seal olid meie tuttavad – Hilda ja Kai Trahov. Peremees oli kõrvale läinud, sest lootis, et kui teda ei ole, siis jäetakse naine rahule. Pealegi oli neil äsja surnud kahekuune laps. Küüditajad tulid sisse ja käratasid pere-naisele, et see paneks sel ajal söögi lauale, kui nemad Kõltsis käivad ja veel ühe pere peale võtavad. Selle aja sees pesi Hilda oma surnud lapse puhtaks ja pani riidesse, et naabrid saaksid ta maha matta, ise koos kuueaastase tütreaga läks aga auto peale.

Tütar sai Venemaalt tagasi varem, just isa matusteks, aga Hilda Trahov jõudis Eestisse 1957. aastal. Kui ta ootamatult meile tuli, olin just töölt tulnud ja puhkama heitnud ning

ema pesi põrandat. Hilda hakkas harjumusest vene keeles rääkima ja ema ei tundnud teda ära. Kuna tol ajal liikusid ringi kotipoisid, siis pidas ema teda üheks neist ja hakkas ära ajama. Mina aga tundsin hääle järgi ära, et külaline on Hilda Trahov. Siis oli ka emal hea meel, et veel sõbrannat näha sai.

Hilda ja Kai Trahov.

Sõjajärgne aeg oli ärev - Kolu

kandis raius sõjavägi metsa ja öösiti käisid marodöörid külas röövima ja varastamas. Mäletan külma talveöö, kui kuu paistis ja kõik oli selgesti näha. Sel ööl tuli üks mees meile vargile. Isa läks uksele ja nägi, kuidas keegi seisis aida ukse taga. Kui isa krambi klõpsatust kuulis, hakkas ta vene keeles riidlema, mispeale varas minema jooksis. Meist kolm maja edasi viidi sel ööl aidad ära kogu nisupüül.

Kolu metsades olid peidus metsavennad. Külarahvas metsavendi üles ei andnud, kuigi paljud olid neid näinud ja teadsid, kus nad olla võivad. Külanoorkogu esimeheks oli Kase Richard, keda karjatüdrukud nägid enne haarangut metsa minemas, et mehi hoiatada. Kuid metsavendade hulgas oli reetur, kes meelitas nad haarangu kätte. Tulevahetuses sai surma NKVD-lane Keskküla. Ka reetur lasti hiljem metsavendade poolt maha.

Elu metsas mõjus meestele halvasti. Osa metsavendi hakkas hiljem röövima ja varastama. Röövlite ohvriks langes ka Kolu pood. Kui metsavennad pärast amnestiat metsast välja tulid, hingasid ka külaelanikud kergemalt.

Sõja järel tuli taludel täita metsanorm – kohustus oli kas raiuda või välja vedada 50 tm puitu. Lisaks sellele olid veel vilja- ja lihanorm ning rahaline maks. Normid tõusid pidevalt ja talupidajad olid nende täitmise eest päris hädas. Peagi algas kolhooside asutamine. Kolhoosi astujad pääsesid normidest, kuid sattusid vihma käest räästa alla. Kes kolhoosi minna ei tahtnud ja üritas talu edasi pidada, see vaevast ennast lõplikult ära.

Kurb on see, et kui meie noor vabariiki uue pensioniseaduse vastu võttis, heitsid ametnikud üksiktalunikele ette, miks nad nii hilja kolhoosi läksid, ega tahtnud talupidamis-aastate eest pensionistaazi arvestada. Asi laheneb küll õiglaselt, kuid minu arvates oleks tulnud neile tollase ränga töö eest toel aastad anda.

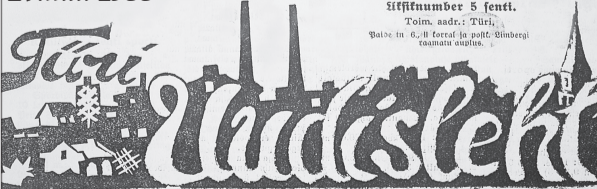
15. aprillil 1949. aastal moodustati Kolu kolhoos Looming, mille esimeheks sai Kull. Kolhoosi minek oli väga raske. Pered olid ju meestest tühjad ja naised ei julgenud vastu hakata. Kõik viidi ära, nii loomad kui vilid. Kolhoosnikud viresid vaesuses. Kui metskonna ja metsapunkti töötajad said poest leiba osta, siis kolhoosnikud tohtisid seda vaid siis, kui leiba üle jäi. Kurb lugu juhtus kolhoosniku Viidikas Liisaga, kes kiirustas poodi, sest oli kuulnud, et on võimalik leiba saada. Raudteed ületades ta kukkus ja murdis kondid. Kui lõpuks poodi jõudis, oli ka leib otsas ja ta pidi haigena tööle tagasi minema, sest mees oli venelaste poolt vangi viidud ja lapsi oli vaja toita. Tol ajal oli väga raske neil naistel, kelle mehed olid vangi pandud eest, et olid olnud mobiilseeritud Saksa sõjaväkke.

Eriti raske oli 1952. aasta, mil sadas lakkamatult vihma ja kogu saak hävis. Järgmisel talvel ei jätkunud loomadele sööta - lehmide toideti puuokstega. Et nad pikali ei kukuks, seoti loomad kõitega ülesse.

Linda Kaldi mälestuste põhjal kirja pannud Siivi Kori

TÜRI UUDISLEHT 75 AASTAT TAGASI

27. mai 1933

Saia sõda Pilstveres
Hiljuti kujunes tüli Pilstvere pagariproua Tihomirovi ja vanema Leena Bambergi vahel. B. on ostnud

ühiskauplusest omad saiad ja seda märganud proua pagar. Koha teinud korraliku „nahaäie“ Leenale. Pärast ajanud korterist välja, võtnud vanainimesel voodi ära, mis oliud tema. Korter oliud siiski Barlo majas, kuid vihaga läinud ka majad segi.

Ööbikud kohal.

Juba möödunud nädala lõpul saabusid meie kevadööde võluvad laulikud – ööbikud, keda võib laskutamas kuulda parkides.